فلامینکۆ ..سەمای قەرەجەکان … حەیدەر عەبدولڕەحمان

ئەگەرچی تا ئێستا زۆر زانیاریی دەربارەی موزیك و سەمای فلامینکۆ لە مێژوودا ونە،بەڵام ئەوە دەزانین کە فلامینکۆ هونەرو کولتوورێکی رەسەنی خوارووی ئیسپانیایە کە جاران پێیان دەگوت ئەندەلوس و هەر لەو هەرێمەشەوە نەشوونوومای کردووە و بۆ هەموو جیهان بڵاو بۆتەوە .

هەندێ لە توێژەران بنەچەی راستەقینەی فلامینکۆ دەگەڕێننەوە بۆ شارستانیەتی ئیبیری کۆن،بەڵام پێشکەوتنی فلامینکۆ بە فۆرمە نوێکەی دەگەڕێتەوە بۆ سەدەی پانزەهەم لە سەر دەستی ئەو قەرەجانەی لە هیندەوە هاتبوون،واش زانراوە کە فلامینکۆ کەوتۆتە ژێر کاریگەری موزیکی قەرەجە موسڵمان و یەهودەکان و ئەو موزیکە گوزارشت کردنە لە ئەشکەنجەو ئازاری چەوساوەکان و ئەو ستەمکارییەی دەرهەقیان کراوە،یەکێ لەوان جەورو ستەمەکانی پاشای ئیسپانیا و ئەلیزابیسی شا ژن بووە ،کاتێ ساڵی 1492 بەیاننامەیەکی دەرکردوەو تێیدا داوای ئەوەی کردووە کە هەر کەسێك لەو مەملەکەتە بێت و ئاینێکی غەیری ئایینی کاسۆلێکی هەبێت ، دەبێت ئاینەکەی خۆی بگۆڕێت بۆ مەسیحی ،بە تایبەت قەرەجەکان و موسڵمان و یەهودەکان ..بۆیە خەڵکەکە بە موزیك و سەما گوزارشتییان لەو خەمەی خۆیان کردووە.

هیندۆزەکانیش کە لە باکوری هیند لە شێوەی شەپۆلە کۆچەوە دوای گەڕانییان بە ئەوروپای ناوەڕاست هاتوونەتە ئیسپانیا ،لە هەمان کاتیشدا کۆمەڵە قەرەجێکی تریش لە ئەفریقیاوە ،موزیکەکانی خۆیان لە گەڵ خۆیاندا هێناوەتە ئەو ناوچەیە، ئیدی ئەو قەرەجانە تێکەڵ بە خەڵکی ئەو ناوچەیە بوون و گۆرانی فلامینکۆ بە هۆی ئەوانەوە لە ناو خەڵکیدا بڵاو بۆتەوە،خەڵکیش ئارەزووی گوێ گرتنیانی کردووە، چونکە ئەو موزیك و گۆرانیانە فۆرمێکی پڕ لە خەم و پەژارەییان پێوە دیار بووە، دوای ئەوەش کە پاشا کارلۆسی سێیەم مافی یاسایی پێدەدا ، هونەری فلامینکۆ زیاتر تەشەنە دەکا،بە تایبەت لە چایخانەو قاوەخانەکاندا.

فلامینکۆ سێ ڕەگەزی سەرەکی دەگرێتە خۆی کە بریتین لە :

گۆرانی ـ سەما ـ گیتارـ جگە لە چەپڵەی دەست ،بەڵام گۆرانی سەنتەری بنەڕەتیە و سەماکار بە جەستەی خۆی بەرجەستەی وشەکان و

سۆزی گۆرانی بێژ دەکات بە ئەکشنی جەستە، گیتاریش ڕۆڵی گۆرانی بێژو موزیك تەواو دەكات و یاریدەی بەرجەستەبوونی دەدات.
وێرای ئەو حوزنەی باڵی بەسەر هونەرەکەدا کێشاوە بەڵام گوزارشت لە شکۆمەندی وهێزو هەستیاری و جوانی ئاواز دەکات .
فلامینکۆ پشت بە ئەکشن دەبەستێت ، بە تایبەت ئەکشنی دەست و قاچ کە بەرەو هێور بوونەوە ناچێت ، بە پێچەوانەوە ریتمی فلامینکۆ هەمیشە بەرەو بڵند بوون دەچێت،ئەکشنی جەستە تەنها لە سەر ریتمی موزیك نیە ، بەڵکو لەسەر ریتمی گۆرانی بێژو ئەکشنی سەماشە.
ئیدی موزیکی فلامینکۆ تەنها لە چوارچیوەی ئیسپانیادا نەمایەوە ، بەڵکو بۆ زۆر لە وڵاتانی دنیا بڵاو بۆوە و زۆر لە گەلانی دنیا دەهاتنە ئیسپانیا بۆ ئەوەی فێری موزیکی فلامینکۆ بن .

گیتارژەنەکانی فلامینکۆ ڕۆڵێکی کاریگەریان هەبوو لە بڵاوبوونەوەی ئەو هونەرە بۆ وڵاتانی ئەوروپی، دیارترینیان گیتار ژەنی بەناوبانگ (باکۆ دیلۆسیا) بوو،کە لە رووی لیهاتوویی گیتار ژەنین و تەکنیکی گیتار لە ئاستێکی جیهانیی بەرز دابوو، باکۆ هەر لە تەمەنی حەوت ساڵییەوە گیتار ژەنینی لە برا گەورەکەیەوە فێر بوو، چونکە ئەویش هاوشێوەی براکەی ئاشق بە گیتار بوو، جگە لە (باکۆ دیلۆسیان) چەندین بلیمەتی دیکەی فلامینکۆ لە هونەری هاوچاخ دا ناویان هەیە لەوانە :
1.تیپی جیبسی کینگ
2.مانۆلۆ کاراکۆل
3.تۆماتیتۆی ئیسپانی
چەندین تیپ و هونەرمەندی تر کە ڕۆڵی کارایان هەبووە لە بڵاو کردنەوەی ئەو هونەرە بۆ هەموو جیهان .

لە فلامینکۆدا گۆرانی پنتی سەرەکی هونەرەکانی دیکەی فلامینکۆیە،پاشان سەما کە وشەو سۆزی گۆرانی بێژ لە ریگەی جەستەوە بەرجەستە دەکات ،ئینجا گیتار ژەن دەبێتە تەواو کەری هەردوو هونەری گۆرانی و سەما،نووسەری ناسراوی ئیسپانی کۆستیلۆ دەڵێت : هونەری فلامینکۆ هێزو گوزارشت بەخشین و ستاتیکای ئاوازە کە ئاوێزانی یەکتر بوونە،سەما کارانی فلامینکۆ هەمیشە بە جەستەی خۆیان توانییوویانە دژی ستەمکاری بوەستن ،هەمیشە ئەو سەماکارە پەلو پۆکانی خۆی دەکات بە ئامرازێکی هێمادار، کە بینەر بتوانێت لەو سەمایەدا گەلێك هیما بخوێنێتەوە،ئەو ئەکشنانەی سەماکاریش هەرگیز بەرەو خاو بوونەوەو هێمنی نواندن ناچێن بۆ ئەوەی ئەتمۆسفیرێکی رۆمانسیت بۆ دروست بکەن بە پیچچەوانەوە ریتمی

فلامینکۆ بە بەردەوامی بەرەو بەرز بوونەوە ی ریتم دەچن ،جەستەی سەماکار لە فلامینکۆدا هەر تەنها لە سەر ریتمی موزیك ناجوڵێتەوە ،بەڵکو زۆتر لە سەر ریتمی دەنگی گۆرانی بێژ، لەو کاتەشدا جولانەوەی سەماکار ئیجگار خێرایە ، کە بینەر لە رێگەی بیستنی ریتمی جولانەوەی پێیەکانی سەماکار دووچاری نامۆ بوون دەبێت لە رووی خێرایی ریتمی پێ .
هەر کێستیلێ دەڵێت : هەر تەنها ئیسپانیەکان بە مامۆستای زمانی جەستە نەمانەوە،کە تێیدا قەرەجەکان خۆشەویستی و مردن لە یەك جەستەدا بەرجەستە بکەن ئەوەتا دوای ئەوەی ئافرەتە نەرویجیەکان بە شەپۆل روویان لە ئیسپانیا کرد بۆ ئەوەی فێری هونەری سەما بن، بە تایبەت لە ئێسلێ،بۆ ئەوەی بەشێك لەو هونەرە جوانە بگوازنەوە وڵاتی خۆیان .

ناودارترین سەماکاری فلامینکۆ ماریا بەخێسە،کە لە شاری ئیشبیلیەی ئیسپانی لە دایك بووە و بە گەورەترین داهێنەر دەژمیردرێت لە جیهاندا لە سەمای فلامینکۆدا، ئەو لە رێگەی ئەو ئەدا سەرسورشهێنەرو جەستە پلاستیکییەی هەیەتی هەمیشە بە دوای فۆرمی تازەدا دەگەڕێت بۆ ئەوەی بتوانێت بە پێی تێپەڕبوونی سەردەم بەرهەمی جوانترو نوێ تر لە فلامینکۆدا بە دەست بێنێت،لە هەمان کاتیشدا مانایێکی قوڵتر برەخسێنێ لە سەمای فلامینکۆدا .
ماریا دەستپێکی کارەکانی لە گەڵ تیپی ئەنتۆنیۆ جادس بوو،لە رێگەی نمایش کردنی هەردوو شانۆگەری (کارمن) و(زەماوەندێکی خوێناوی) دواتریش دەرهێنەر کارلۆس ساورا کردینی بە فیلمی سینەمایی ..فلامینکۆ لەو دوو شانۆگەریەدا خاڵێکی وەرچەرخانی گەورەی بە خۆیەوە بینی ،چونکە دەرهێنەر لە ناو ئەو دوو شانۆگەریەدا توانی سەمای فلامینکۆ بە شێوەیەکی هونەریی زۆر باڵا ئاوێزانی دراما بکاو بە یەکەوە وروژاندنێکی زۆر لە سەر شانۆدا دروست بکەن …

یەکێك لە لایەنە هەرە جیاوازەکانی کاری ماریا ئاوێتە کردنی فۆرمی کلاسیکە بەفۆرمی هاوچاخ ،ئەمە وای کردووە کە فلامینکۆ تەنیا لە سەر قەدی خۆی نەمێنێتەوە و هەمیشە لە گۆڕان دابێت ، ئەمە وای کردووە کە باخیس بە پێشەنگی نوێخوازی سەمای فلامینکۆ دابندرێت لە مێژوودا .
لە وێوە ئەو سەماکارە ئیسپانییە داهێنەرە چەندین خەڵاتی بە نرخی بە دەست هێنا، لەوانەش خەڵاتی نەتەوەیی نەخشەسازی سەما بۆ ساڵی 1996،خەڵاتی نەتەوەیی بۆ سەما ساڵی 2002 ، خەڵاتی لیونی ماسینی 2004

گۆرانی لە فلامینکۆدا کە لە فۆلکلۆرێکی میللییەوە وەرگیراوە و فۆرمێکی پەژارەیی پێوە دیارە ، گوزارشت لەو ستەمکارییانە دەکات کە بەرامبەر بە قەرەجەکان کراوە و بە ئاوازێکی ریتم هەمە رەنگ دەگوترێنەوە ،کە هەندێ لە مەقامەکانی چوارگاو پێنج گا دەگرێتەوە .

ئەوەی گۆرانی فلامینکۆ دەڵێت دەبێت توانایێکی زۆر لە ئەدای دەنگ و هەستێکی ناسکی هەبێت ، ئەو گۆرانی بێژە بە دەنگێکی خەمناك کۆمەڵێ سەربوردەو چیرۆك و بە سەرهاتی تاڵی میللی دەگێڕێتەوە ، کە بتوانێت کارێك بکات لە پاڵ موزیك و سەما بینەر بوروژێنێ ، بە تایبەت لەگێڕانەوەی داستانەکانی ئەڤینداری کۆن دا .

لە فلامینکۆدا سێ جۆرە گۆرانی هەیە : گۆرانی قوڵ ــ کە لێواو لێوە لە بەسەر هات و چیرۆکی تراژیدی ، گۆرانی مام ناوەندی کە لە دەربڕینی خەم و پەژارەییدا لەوەی یەکەمیان سووك ترە ، هەروا گۆرانی سووك ــ کە ریتمەکەی خێراترە و هاوشان لە گەڵ کیتارە دەڕوات ،باس لە خۆشەویستی و ئاسوودەیی دەکات .

جلو بەرگ و بەکارهێنانی رەنگ فۆرمێکی تایبەتی خۆیان هەیە لە فلامینکۆ و ئێستاش لە کاتی نمایش کردنی سەمای فلامینکۆ ئەو فۆرمە تایبەتیە پارێزراوە ، بە تایبەتیش رەنگی سوور کە هێمای خوێن و ستەمکاری دەگەیەنێت .
لە جلوبەرگی فلامینکۆدا بایەخی زۆر بە رەنگی گەرم دەدرێت ، چەندین چینی گوڵ دەخرێتە سەر سەری نمایشکار،ئەو پۆشاکانەش لە لایەن گەورە شارەزایانی بواری پۆشاکی فلامینکۆوە دیاری دەکرێت ، بە هەزاران مەتری کوتاڵی رەنگاو رەنگ لە سەر سەکۆی نمایش رادەخرێت ، ئەو ئیکسسوارو جلو بەرگانە دەگۆڕدرێن بۆ ئەوەی بینەر لە کاتی نمایشدا هەستی پێ بکات .
بۆیە کراسی فلامینکۆ ئێستا بەناوبانگترین پۆشاکی کولتووری ئیسپانیایە .